

Ключові слова: Національна поліція, статус Національної поліції, право власності, адміністративно-правовий захист права власності.

Резюме

Павлюк Н. М. Составляющие элементы административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта защиты права собственности.

Проанализированы составляющие элементы административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта защиты права собственности. Установлено, что совершенствование административно-правового статуса Национальной полиции Украины как субъекта защиты права собственности невозможно без теоретического осмысления его дефиниции и составляющих элементов этой категории. Доказано, что элементами административно-правового статуса Национальной полиции как субъекта защиты права собственности являются: компетенция, административная правосубъектность и гарантии реализации полномочий.

Ключевые слова: Национальная полиция, статус Национальной полиции, право собственности, административно-правовая защита права собственности.

Summary

Pavliuk N. Administrative and legal status of Ukraine National Police as a subject of property rights protection.

Components of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of property rights protection were analyzed. It is proved that improvement of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of protection of property rights is impossible without theoretical understanding of its definition and elements of this category. It is believed that components of administrative and legal status of the National Police of Ukraine as a subject of property rights protection are the following: competence, administrative and legal entity and authority implementing guarantee.

Key words: National Police, National Police status, law of ownership, administrative – and legal property rights protection.

УДК 342.9

Є. К. ПАНИОТОВ

Євгеній Костянтинівич Паніотів, перший заступник начальника Департаменту Інтерполу та Європолу Національної поліції України, аспірант Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ІНТЕРПОЛУ

Національне центральне бюро Інтерполу (далі – НЦБ Інтерполу або НЦБ) – це орган, який має специфічне коло завдань і функцій. Відповідно коло суб'єктів, з якими НЦБ Інтерполу взаємодіє, є достатньо широким, а компетенція цього підрозділу охоплює різні сфери адміністративно-правового регулювання.

Тому для дослідження адміністративно-правових засад діяльності НЦБ Інтерполу ключовим є розгляд саме адміністративно-правових відносин, які виникають за участю цього органу.

У науковій літературі питанням теоретичного визначення адміністративно-правових відносин, а також їх класифікації приділяли увагу багато українських, радянських та іноземних вчених, зокрема Л. Р. Біла-Тіунова, Ю. П. Битяк, З. С. Гладун, Н. В. Дараганова, В. І. Загуменник, Л. В. Єрофєєнко, С. В. Ківалов, А. П. Ключишниченко, М. В. Коваль, В. К. Колпаков, А. П. Коренева, К. М. Костовська, О. В. Кузьменко, М. О. Мацелик, Т. О. Мацелик, Ю. С. Назар, В. В. Новіков, В. В. Проценко, Н. І. Романів, О. П. Савчук, Л. П. Самофалов, В. П. Столбовий, Л. І. Сопільник, В. Д. Сущенко, В. К. Шкарупа, Л. Г. Чистоклетов, О. М. Якуба та ін.

Зокрема, адміністративно-правові відносини визначаються як: суспільні відносини, що урегульовані нормами адміністративного права, учасники яких наділені суб'єктивними правами та юридичними обов'язками в сфері діяльності публічної адміністрації¹; суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також у процесі публічного (державного і самоврядного) управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку²; передбачені нормами адміністративного права суспільні відносини, що виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності та адміністрування, в яких сторони виступають як носії певних прав і обов'язків³ тощо.

С. В. Ківалов та Л. Р. Біла особливостями адміністративних правовідносин визначають те, що обов'язковою стороною в них є державний орган або його посадова особа і те, що права і обов'язки сторін цих відносин пов'язані з діяльністю органів державного управління⁴.

Досить ґрунтовно особливості адміністративно-правових відносин розкривають В. К. Шкарупа, М. В. Коваль, О. П. Савчук, Л. П. Самофалов, М. О. Мацелик. Ці автори, зокрема, зазначають, що одним із проявів адміністративно-правових відносин є те, що вони досить часто можуть виникати у сферах, регулювання яких належить до предмета інших правових галузей⁵.

Щодо класифікації адміністративно-правових відносин, то слід зазначити, що в наукових джерелах серед вчених існують як спільні точки зору з указанного питання, так і мають місце різні підходи та критерії щодо класифікації. Наприклад, З. С. Гладун класифікує адміністративно-правові відносини: за цільовим призначенням – такі, що виникають при реалізації позитивних завдань державного управління та пов'язані з вчиненням правопорушень (деліктів) у процесі здійснення завдань управлінської діяльності; за засобом захисту – такі, що захищаються в адміністративному порядку та такі, що захищаються в судовому порядку; за об'єктом регулювання; за конкретним змістом; за суб'єктом управління; за характером зв'язків (або взаємодії суб'єктів) – вертикальні (коли одна із сторін підпорядкована іншій), горизонтальні (коли одна із сторін другій не підпорядкована) та діагональні (між вищими органами однієї галузі і об'єктами іншої галузі)⁶.

У свою чергу, специфіка адміністративно-правових відносин у діяльності НЦБ Інтерполу України визначається правовим статусом цього органу та змістом його основних завдань і функцій.

Відповідно до ст.ст. 5, 31–33 Статуту Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол⁷ (далі – Інтерпол), національні центральні бюро – це органи Інтерполу, які забезпечують співробітництво та взаємодію правоохоронних органів своїх країн з відповідними органами інших держав та з Генеральним секретаріатом Інтерполу.

На нашу думку, з правової точки зору інститут НЦБ Інтерполу України доцільно розглядати в широкому й вузькому розуміннях. Після реформування МВС, у 2015 р. НЦБ Інтерполу увійшло у склад Національної поліції України. Так, відповідно до п. 2 розділу I Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу, затвердженого наказом Національної поліції України від 21 грудня 2015 р. № 193, «РА Укрбюро Інтерполу є структурним підрозділом апарату центрального органу управління поліції на правах департаменту, який забезпечує реалізацію повноважень Національної поліції України щодо представництва України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі..., а також повноважень НПУ як Національного центрального бюро Інтерполу (далі – НЦБ Інтерполу)...»^{8,9}.

Відповідно до підпункту 32) п. 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877, Національна поліція «здійснює представництво та забезпечує виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі»¹⁰.

Тобто на сьогодні, на наш погляд, НЦБ Інтерполу в широкому розумінні – це Національна поліція як центральний орган виконавчої влади, у вузькому – структурний підрозділ апарату центрального органу управління поліцією.

У контексті адміністративного права НЦБ Інтерполу доцільно визначити як суб'єкт, що: на підставі адміністративно-правових норм забезпечує міжнародне співробітництво правоохоронних органів та є структурним підрозділом органу виконавчої влади України, зокрема Національної поліції України, на який покладені завдання й функції, що належать до сфери компетенції поліції згідно з Законом України «Про Національну поліцію»¹¹ та Положенням про Національну поліцію¹².

Відповідно до запропонованого розуміння НЦБ Інтерполу як суб'єкта адміністративного права визначається і його правосуб'єктність – тобто права і обов'язки НЦБ Інтерполу як учасника адміністративно-правових відносин. У рамках зазначених правовідносин НЦБ Інтерполу фактично організовує міжнародне співробітництво правоохоронних органів України у сферах їх діяльності, зокрема досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності, криміналістичних питань, у питаннях міжнародної правової допомоги, видачі (екстрадиції) правопорушників, у питаннях інформаційно-телекомунікаційної взаємодії, зокрема отримання доступів до різного роду правоохоронних банків даних тощо. Разом із тим у діяльності НЦБ Інтерполу виникають правовідносини у сферах діяльності, у межах завдань і функцій Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади України.

З урахуванням цього критеріями класифікації адміністративно-правових відносин у НЦБ Інтерполу є, на нашу думку, наступні:

1. За галузевою діяльністю:

а) у правоохоронній діяльності. Правоохоронне спрямування діяльності НЦБ Інтерполу відображено в завданнях, функціях, повноваженнях поліції, визначених у Законі України «Про Національну поліцію України» та Положенні про Національну поліцію, а також безпосередньо в Положенні про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу;

б) у сфері державного управління. Правовідносини у сфері державного управління виникають у діяльності НЦБ Інтерполу в рамках виконання підрозділом завдань, функцій та повноважень, також визначених переліченими вище нормативними актами.

За характером зв'язків (за характером взаємодії суб'єктів відносин):

– *вертикальні* (відносини субординації) – це іншими словами субординаційні відносини, що виникають у діяльності НЦБ Інтерполу в рамках управлінської ієрархії в системі органів Національної поліції України або, можна сказати, у рамках владно-управлінської діяльності. Такі правовідносини, на нашу думку є двох видів.

Перше, це відносини з вищестоящими суб'єктами управління Національної поліції України. Такі правовідносини виражаються у виконанні НЦБ Інтерполу вказівок, доручень, наказів тощо Голови Національної

поліції України, першого заступника, заступників Голови. Зокрема, згідно з п. 8 розділу I Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу, затвердженого наказом Національної поліції від 21 грудня 2015 р. № 193, РА Укрбюро Інтерполу у своїй діяльності підпорядковується Голові Національної поліції та його першому заступникові (заступникові) відповідно до розподілу обов'язків. Тобто, це вертикальні правовідносини в яких НЦБ Інтерполу виступає підпорядкованою стороною.

Друге, це відносини, в яких НЦБ Інтерполу виступає суб'єктом управління. Такі правовідносини виникають між НЦБ Інтерполу та відділами й секторами Укрбюро Інтерполу Головних управлінь Національної поліції в місті Києві та областях. Зокрема, згідно з підпунктом 34) п. 1 розділу III Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу, затвердженого наказом Національної поліції від 21 грудня 2015 р. № 193, однією з функцій РА Укрбюро Інтерполу визначено, що підрозділ координує діяльність підрозділів Укрбюро Інтерполу територіальних органів поліції. На практиці управлінський вплив НЦБ Інтерполу на його територіальні підрозділи, або, як визначено в Положенні, – координація, полягає у методичному та організаційному керівному впливі на їх діяльність, що здійснюється у формі вказівок, доручень, рекомендацій тощо.

Крім того, п. 13 розділу V цього ж Положення, присвяченого повноваженням начальника РА Укрбюро Інтерполу, передбачено, що начальник погоджує призначення на посаду та звільнення з посади начальників і працівників підрозділів Укрбюро Інтерполу відповідних територіальних органів НПУ. Тобто, управлінський вплив РА Укрбюро Інтерполу на територіальні підрозділи Укрбюро Інтерполу охоплює також і кадрову сферу;

– *горизонтальні* (відносини координації) – виникають у діяльності НЦБ Інтерполу з підрозділами центральних органів виконавчої влади, правовий статус та місце яких в організаційній структурі відповідних ЦОВВ є тотожним з правовим статусом і місцем НЦБ Інтерполу в організаційній структурі Національної поліції, тобто за відсутності відносин управління-підпорядкування. У рамках діяльності Національної поліції горизонтальні відносини виникають, наприклад, між РА Укрбюро Інтерполу та Департаментом карного розшуку, Департаментом протидії торгівлі людьми, Департаментом протидії наркозлочинності тощо. Також горизонтальними можна назвати відносини НЦБ Інтерполу зі структурними підрозділами Служби безпеки України, Адміністрації Держприкордонслужби, Державної фіскальної служби. Як типові приклади правовідносин НЦБ Інтерполу з відповідними підрозділами, що, на наш погляд, слід віднести до «горизонтальних», можна навести такі:

- правовідносини, що виникають під час організації міжнародного розшуку особи;
- правовідносини, що виникають під час організації перевірок інформації каналами Інтерполу.

Головне, на що ми хотіли б звернути увагу. Такі правовідносини:

1. Врегульовані адміністративно-правовими актами.
2. Виникають між не підпорядкованими одне одному суб'єктами – на партнерських засадах.
3. Стосуються питань міжнародного співробітництва у правоохоронній сфері.

Також до горизонтальних правовідносин, на наш погляд, доцільно віднести правовідносини, що виникають у НЦБ Інтерполу з територіальними підрозділами НЦБ Інтерполу Головних управлінь Національної поліції у частині, що стосується організації і координації міжнародного співробітництва правоохоронних органів України каналами Інтерполу.

Так, правовідносини між НЦБ Інтерполу та його територіальними підрозділами в рамках організації міжнародного співробітництва у правоохоронній сфері передбачають можливість взаємного надсилання обов'язкових для виконання запитів, наприклад, щодо опитування громадян, здійснення розшукових заходів, перевірок відомостей за електронними інформаційними обліками тощо. Важливою особливістю при цьому є, що територіальний підрозділ НЦБ Інтерполу безпосередньо вступає у правовідносини з територіальними підрозділами правоохоронних органів України, а НЦБ Інтерполу вступає у правовідносини з НЦБ Інтерполу інших країн, тобто отримують і надсилають запити, координують міжнародні правоохоронні операції, заходи тощо;

діагональні – у рамках співробітництва (обміну інформацією) зі структурними підрозділами інших правоохоронних органів України (СБУ, податкової міліції, прокуратури тощо) або центральних органів виконавчої влади (інших гілок), які є ієрархічно нижчими або вищими відносно НЦБ Інтерполу.

2. *За місцем здійснення (за направленістю):*

– зовнішні – правовідносини, які виникають між НЦБ, або НЦБ при виконанні повноважень Національної поліції України, або Національної поліції як НЦБ Інтерполу з іншими правоохоронними органами, центральними органами виконавчої влади;

– внутрішні – які виникають між посадовими особами в рамках структурних підрозділів НЦБ Інтерполу.

3. *За кількісним складом учасників:*

– двосторонні – відносини НЦБ з одним суб'єктом (наприклад, надання відповіді правоохоронному органу на запит щодо перевірки відомостей за електронними інформаційними банками даних);

– багатосторонні – відносини з декількома суб'єктами, наприклад, з декількома правоохоронними органами (підрозділами) України в рамках розслідування кримінального провадження, або декількох кримінальних проваджень щодо пов'язаних між собою фігурантів, або щодо заходів із здійснення розшуку особи тощо.

4. *За організаційно-правовим складом учасників:*

– адміністративно-правові відносини в діяльності НЦБ Інтерполу України можна розглядати як такі, що здійснюються:

– в межах одного центрального органу виконавчої влади, зокрема Національної поліції України – між підрозділами Національної поліції;

– між центральними органами виконавчої влади – між Національною поліцією України та іншими правоохоронними органами (СБУ, Генпрокуратура тощо) і центральними органами виконавчої влади (Мін'юст, МЗС тощо);

– з органами інших гілок влади (суди, Верховна Рада);

– дипломатичними представництвами України за кордоном;

– недержавними формуваннями;

– іншими юридичними та фізичними особами.

5. *За предметом правового регулювання (за галузевою залежністю / за особливістю змісту динамічних властивостей відносин):* матеріальні – закріплюють адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративно-правових відносин у діяльності НЦБ Інтерполу, визначають їх компетенцію і повноваження, завдання і функції, права і обов'язки тощо.

6. *За характером дій зобов'язаного суб'єкта (за характером обов'язку):*

– активні – НЦБ зобов'язане виконувати покладені на нього завдання і функції. Зокрема, реагувати згідно з законодавством на запити правоохоронних органів України щодо здійснення за кордоном перевірок у рамках кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ, на запити правоохоронних органів іноземних країн щодо вжиття відповідних заходів на території України, звернення Народних депутатів України, громадян тощо.

7. *За майновою належністю:* немайнові.

Підсумовуючи викладене можна зазначити, що сутність адміністративно-правових відносин у діяльності НЦБ Інтерполу України, а також особливості їх класифікації зумовлені специфічними правовим статусом та правосуб'єктністю цього органу. Зазначені відносини урегульовані адміністративно-правовими нормами, вони складаються під час зовнішньої та внутрішньоорганізаційної діяльності, охоплюють сферу державного управління, за предметом правового регулювання є матеріальними, за характером зв'язків – вертикальними, горизонтальними та діагональними, за кількісним складом учасників – двосторонніми й багатосторонніми, за характером обов'язку – активними, за майновою належністю – немайновими.

Таким чином, адміністративно-правові відносини у сфері функціонування НЦБ Інтерполу є суспільними відносинами, врегульованими нормами адміністративного права, що виникають між НЦБ Інтерполу та органами державної влади, іншими юридичними й фізичними особами, з приводу реалізації завдань правоохоронного характеру, пов'язаних з міжнародним співробітництвом.

¹ *Мацелик Т. О.* Адміністративне право України у структурно-логічних схемах (загальна частина): навчальн. посібн. / Т. О. Мацелик, М. В. Коваль, В. Р. Біла та ін. ; за заг. ред. к.ю.н., доцента Т. О. Мацелик. – Ірпінь: Вид-во Національного університету ДПС України, 2012. – 242 с. – С. 30.

² *Коломоєць Т. О.* Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. / Т. О. Коломієць. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с. – Бібліогр.: С. 559–574. – С. 43–44.

³ *Сопільник Л. І.* Адміністративне право України (у схемах): навч. посіб. / Л. І. Сопільник, В. В. Новіков, Л. Г. Чистоклетов. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 234 с. – С. 37.

⁴ *Ківалов С. В.* Адміністративне право України: навч.-метод. посіб. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. – 4-е вид., перероб. і доп. – Одеса: Фенікс, 2008. – 388 с. – С. 30.

⁵ *Шкарупа В. К.* Адміністративне право України: Конспект лекцій / В. К. Шкарупа, М. В. Коваль, О. П. Савчук та ін. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2005. – 248 с. – С. 33–37.

⁶ *Гладун З. С.* Адміністративне право України: навч. посіб. / З. С. Гладун. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 579 с. – С. 26–28.

⁷ Устав Международной организации уголовной полиции Интерпола // Международное публичное право: сб. документов. – М.: БЕК, 1996. – Т. 2.

⁸ Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу: наказ Національної поліції України від 21 грудня 2015 року № 193.

⁹ На момент підготовки цієї статті в організаційно-штатній структурі Національної поліції НЦБ Інтерполу отримало назву Департамент Інтерполу та Європолу, проте Положення про цей департамент ще не затверджено. Тому автор посилається на чинне Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу.

¹⁰ Положення про Національну поліцію, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2015 р. № 877 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 207.

¹¹ Про Національну поліцію: Закон України // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 146.

¹² Положення про Національну поліцію, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2015 р. № 877 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 207.

Резюме

Паніотюв Є. К. Адміністративно-правові відносини в діяльності Національного центрального бюро Інтерполу.

У статті здійснюється огляд теоретичних досліджень українських вчених щодо поняття адміністративно-правових відносин. На основі зроблених висновків пропонуються визначення і класифікація адміністративно-правових відносин, що виникають у діяльності українського Національного центрального бюро Інтерполу.

Ключові слова: адміністративно-правові відносини, НЦБ Інтерполу, Національна поліція, міжнародне співробітництво.

Резюме

Паниотів Є. К. Адміністративно-правові відносини в діяльності Національного центрального бюро Інтерпола.

В статті здійснюється огляд теоретичних досліджень українських учених щодо поняття адміністративно-правових відносин. На основі зроблених ними висновків пропонується визначення та класифікація адміністративно-правових відносин, які виникають в діяльності українського Національного центрального бюро Інтерпола.

Ключеві слова: адміністративно-правові відносини, НЦБ Інтерпола, міжнародне співробітництво.

Summary

Paniotov Y. Administrative legal relationships within activities of INTERPOL National Central Bureau.

In this article there is review of theoretical researches of Ukrainian scientists regarding conception of the legal relationships regulated by administrative law. On the base of their conclusions the conception and classification of legal relations which take place in activities on Ukrainian INTERPOL National Central Bureau are proposed.

Key words: administrative legal relationships, NCB INTERPOL, international cooperation.